

Asia: VN/5810/2020

Luonnos hallituksen esitykseksi kaupparekisterilaiksi ja elinkeinotoimintalaiksi sekä eräksi niihin liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1) Lausuntonne yleisesti esityksestä.

Suomen Asianajajaliitto kannattaa nykyisten kaupparekisteri- ja elinkeinolakien kokonaisuudistusta, jotta kummastakin laista saadaan selkeä ja ymmärrettävä kokonaisuus. Kaupparekisteritietojen luotettavuuden ja rekisteröintien tehokkuuden lisääminen ovat molemmat hyviä tavoitteita, joiden osalta joiltain osin joudutaan tekemään punnintaa siitä, kumpaa painotetaan enemmän.

Asianajajaliitto kiinnittää huomiota seuraaviin yksittäisiin seikkoihin ehdotuksessa:

- Kaupparekisterilakiehdotuksen 14 § rekisterimerkinnän poistamisen osalta olisi huomioitava, että esimerkiksi osakkeiden rekisteröintiä koskevaa päätöstä ei yleensä käytännössä voida poistaa, vaikka päätös myöhemmin kumoutuisi. Tätä seikkaa ei ole käsitelty ehdotuksessa.
- Kaupparekisterilakiehdotuksen 20 § käytettävä kieli (muu kuin suomi ja ruotsi) on tärkeä. Olisi käytännössä helpompaa ja selkeämpää, jos ilmoitusvelvollinen voisi toimittaa suoraan englanninkielisiä dokumentteja ilman virallisia käännöksiä mutta toisaalta on selvää, että minkä tahansa kielisiä dokumentteja ei voida hyväksyä ilman virallista käännöstä. Asiassa tulisi pohtia, voisiko englannin kielisille asiakirjoille antaa erilaisen aseman.
- Brexitä ei ole huomioitu ehdotuksessa erikseen. Yhdistyneen kuningaskunnan oleminen ETA:n ulkopuolella lisäänee ETA:n ulkopuolisten kaupparekisteriasioiden merkitystä nykyisten Sveitsin ja USA:n lisäksi. Lisäksi etenkin USA:n investointisuojasopimus vaikuttaa siihen, miten yhdysvaltalaisia yrityksiä ja henkilöitä kohdellaan rekisteröinneissä. Myöskään näitä asioita ei käsitelty ehdotuksessa. Pohdittavaksi, olisiko se aiheellista.

2) Lausuntonne velvoittavaan sähköiseen kaupparekisteriasiointiin siirtymisestä.

Asianajajaliitto pitää sähköiseen kaupparekisteriasiointiin siirtymistä kannatettavana tavoitteena. Tavoitteen edistämiseksi Asianajajaliitto ehdottaa, että ilmoittajan asiamiehelle voitaisiin antaa

valtuutus kaupparekisteriasioiden hoitamiseen sähköisesti. Käytännössä tämä mahdollistaisi esimerkiksi sellaisten ilmoitusten tekemisen, joiden osalta yhtiön johdolla ei ole mahdollisuutta vahvaan tunnistautumiseen. Sen sijaan asiamies voisi tunnistautua vahvasti. Voisi jopa pohtia sitä, että asianajajalla olisi oikeus edustaa asiakastaan vastaavalla tavalla kuin tuomioistuimessa, jossa valtuutus on esitettävä vain erillisestä määräyksestä.

Asianajajaliitto katsoo, että asiakirjoja on jatkossakin voitava toimittaa muutoin kuin sähköisesti erityistilanteissa. Lisäksi monimutkaisten kaupparekisteriin merkittävien järjestelyjen (esimerkiksi kotimaiset ja rajat ylittävät sulautumiset ja jakautumiset) kannalta on oleellista varmistaa, että jatkossakin kaupparekisterissä säilyy mahdollisuus muuhun kuin sähköiseen asiointiin. Erityistilanne on myös edellä mainittu asiointi vahvan sähköisen tunnistautumisen mahdollisuuden puuttuessa.

3) Lausuntonne yksityisen elinkeinoharjoittajan rekisteröitymisvelvollisuudesta luopumisesta.

Vaihtoehtoisia toteuttamisvaihtoehtoja on avattu esitysluonnoksen kappaleessa 5.1.5. Kannatatteko ehdotettua rekisteröintivelvollisuudesta luopumista vai vaihtoehtoisissa ratkaisutavoissa esitettyjä vaihtoehtoja, mitä niistä? Perustelut näkemyksellenne? Jos velvollisuudesta luovutaan esityksen mukaisesti, mitä perustietoja pelkästään Verohallinnon rekisteriin rekisteröityneestä yksityisestä elinkeinoharjoittajasta tulisi mielestänne olla saatavilla julkisesta yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä?

Asianajajaliiton käsityksen mukaan pitäisi olla riittävää, että muut kuin ehdotuksen mukaiset eli i) elinkeinotoimintaa harjoittavat luonnolliset henkilöt, joiden on kirjanpitolain nojalla ilmoitettava tilinpäätös rekisteröitäväksi tai ii) luonnolliset henkilöt, joiden asuinpaikka on Euroopan talousalueen ulkopuolella, rekisteröityvät pelkästään Verohallinnon rekisteriin. Vaikuttaisi loogiselta, että elinkeinoharjoittajasta olisi mahdollista saada Verohallinnon kautta vastaavat tiedot kuin niistä elinkeinoharjoittajista, jotka rekisteröityvät myös kaupparekisteriin.

4) Lausuntonne vuotuisesta kaupparekisteritietojen tarkistamisvelvollisuudesta.

Asianajajaliitto kannattaa vuotuisia kaupparekisteritietojen tarkistamisvelvollisuutta, koska sen avulla voidaan varmistaa tietojen ajantasaisuus ja myös löytää rekisteristä tahot, joilla ei ole enää toimintaa.

5) Lausuntonne hallinnollisista seuraamusmaksuista.

Hallinnolliset seuraamusmaksut antavat rekisteriviranomaiselle keinon turvata tietojen ajantasaisuutta ja myös sitä, että laissa säädettyjä velvoitteita esimerkiksi tilinpäätöksen rekisteröimisestä noudatetaan.

Tiedoksiannon osalta (ehdotuksen 22 §) kiinnitämme huomiota siihen, että menettely, jossa seuraamusmaksut voidaan lähettää ilman todisteellista tiedoksiantoa, on ongelmallinen. Ilmoitusvelvollisten suojantarvetta ei poista se, että menettelyssä nähdään viranomaisen toiminannon kannalta tehostamistarvetta suuren määrän vuoksi.

6) Lausuntonne tosiasiallisia edunsaajia koskevien tietojen luovuttamista koskevista säännöksistä sekä elinkeinonharjoittajan poistamisesta kaupparekisteristä tosiasiallisia edunsaajia koskevan ilmoituksen laiminlyönnistä sekä poistamismenettelyn piirin laajentamisesta myös tilinpäätöksen rekisteröinnin laiminlyönnistä.

Tosiasiallisia edunsaajia koskevien tietojen laajempi luovuttaminen olisi tärkeää esimerkiksi yhtiöille, joiden odotetaan tunnistavan esimerkiksi sopimuskumppaninsa, mutta käytännössä tähän ei ole välttämättä työkaluja. Erityisesti Ukrainan sodan yhteydessä tarve selvittää sopijakumppanien ja muiden tahojen taustoja on lisääntynyt huomattavasti. Nykyehdotus selventää tilannetta mutta ei helpota muiden kuin rahanpesulaissa määriteltyjen tahojen tiedontarvetta.

Sekä tosiasiallisia edunsaajia koskevien tietojen että tilinpäätösten toimittamiselle on selkeä intressi ja sen vuoksi tietojen toimittamista tehostavat uhkat ja toimenpiteet ovat tarpeen. Toki toimiin tulee ryhtyä vasta myöhästymismaksujen määräämisen ja ilmoitusvelvollisuuden muistuttamisen jälkeen. Rekisteristä poistaminen on järkevä toimenpide, jolla on vaikutusta yrityksen lisäksi myös yrityksen omistajiin, velkojiin ja sopimuskumppaneihin. Näkyykö kaupparekisteriotteelta jo ”ensimmäisen laiminlyöntivuoden” aikana, ettei tietoja ole toimitettu – tällöin mahdollinen poistamisuhka tulisi myös muiden kuin yhtiön itsensä tietoon.

7) Lausuntonne automaattisen päätöksenteon soveltamisalasta kaupparekisterissä.

Esityksen mukaan Patentti- ja rekisterihallituksen olisi julkistettava kuvaus kaupparekisteri-ilmoituksen automaattisen käsittelyn algoritmista. Rekisteröintivelvollisella ja rekisteriin merkityllä henkilöllä olisi lisäksi oikeus saada erillinen kuvaus algoritmin toiminnasta automaattisessa käsittelyssä tehdystä rekisterimerkinnästä. Miten arvioitte ilmoitusten automaattisen käsittelyn vaikutuksia yritysturvallisuuteen?

Asianajajaliitolla ei ole kommentoitavaa.

8) Lausuntonne viranomaisten velvoittamisesta hakemaan kaupparekisteriin rekisteröidyt tiedot kaupparekisteristä tai muusta vastaavasta lähteestä.

Asianajajaliitto kannattaa ehdotusta. Ehdotus vähentää turhaa hallinnollista taakkaa.

9) Lausuntonne rekisteriviranomaisen oikeudesta vaatia paperilla ilmoituksen jättäneen fyysistä tunnistamista ja oikeudesta viran puolesta luovuttaa tieto vireille tulleesta ilmoituksesta tarpeelliseksi katsomalleen henkilölle ilmoituksen oikeellisuuden varmistamiseksi.

Lisäksi Patentti- ja rekisterihallitus on ehdottanut, että rekisteröitäessä vastuuhenkilö kaupparekisteriin, edellytyksenä tulisi olla henkilön ilmoituksen yhteydessä antama suostumus. Esitysluonnoksessa ei ole tätä koskevaa esitystä, mutta ehdotus on avattu kappaleessa 5.1.6. Katsotteko, että suostumusmenettely tulisi lailla ottaa osaksi rekisteröintiprosessia?

Asianajajaliitto toteaa, että kaupparekisteri-ilmoitusten väärinkäytösten vuoksi mahdollisuus fyysiseen tunnistamiseen voisi olla hyvä ennaltaehkäisevä keino, mutta sitä pitäisi käytännössä käyttää todella poikkeuksellisissa olosuhteissa. Vastaava näkemys liittyy siihen, että

rekisteriviranomainen ilmoittaa vireille tulleesta ilmoituksesta, jotta ilmoituksen oikeellisuus voidaan varmistaa.

Patentti- ja rekisterihallituksen esittämällä suostumusmenettelyllä on hyvät ja huonot puolensa. Kuten ehdotuksesta ilmenee, suostumusmenettelyllä pystytään estämään se, ettei rekisteriin merkitä henkilöitä näiden tietämättä ja aiheuteta sitä kautta vääriä tietoja rekisteriin ja väärinkäytöksiä. Näiden identiteettivarkauksien ja yritysten tietojen muuttamisen vuoksi on aiheutunut vahinkoa sekä yksityishenkilöille että yrityksille. Ehdotuksesta ei ilmene, paljonko tällaisia tapauksia on ollut eli miten merkittävästä ongelmasta arvioidaan olevan kysymys. Hyvänä puolena on lisäksi se, että tällä tavoin pystytään varmentamaan rekisteriin merkittävien tietojen luotettavuus.

Toisaalta suostumusmenettely aiheuttaa lisätyötä ja hallinnollista taakkaa yrityksille. Huolehtiminen siitä, että esimerkiksi kahdeksan henkinen hallitus käy oikea-aikaisesti antamassa suostumuksensa, vie käytännössä enemmän aikaa kuin teoriassa. Suostumuksen antaminen vahvan tunnistautumisen kautta ei myöskään liene mahdollista kuin henkilöille, joilla on suomalainen henkilötunnus. Lisäksi tälläkään keinolla ei pystytä estämään niitä väärinkäytöksiä, joissa identiteettivarkauden tehneellä henkilöllä on myös uhrin pankkitunnukset.

Toisaalta suostumusmenettelyä puoltaa sekä se, että asiakirjojen toimittamisesta vastuuhenkilöiden rekisteröinnin yhteydessä luovuttaisiin, että se, että käsittely automatisoituu. Olisiko vaihtoehtoina se, että ellei vastuuhenkilöiden valinnasta liitetä ilmoitukseen valinnan osoittavaa pöytäkirjaa, olisi vastuuhenkilöiden annettava suostumuksensa sähköisessä menettelyssä. Jos taas pöytäkirja liitetään niin sitten erillistä suostumusmenettelyä ei tarvittaisi ja samalla ilmoitus myös menisi algoritmin perusteella helpommin käsittelijälle. Jos ilmoitus myöhemmin todettaisiinkin virheelliseksi, toimisi pöytäkirjan jäljennös todisteena selvittelyssä. Sinänsä itse ongelmaa se ei toki poista.

Yllä mainittuja seikkoja punniten vaaka kääntyy siihen, että tietojen luotettavuus sekä vastuuhenkilöiden ja yritysten oikeusturva ovat painavimmat kuin käytännön hankaluudet.

Jos suostumusmenettely otetaan käyttöön, voisi joka tapauksessa pohtia, että sen ulkopuolelle jäisivät ainakin pörssi- ja FN-yhtiöt vastuuhenkilöiden valintamenettelyn julkisuuden vuoksi. Käytännössä tämä olisi toteutetta-vissa parhaiten määrittelemällä, ettei vaatimus koskisi julkisia osakeyhtiöitä (oyj).

10) Lausuntonne luonnoksesta elinkeinotoimintalaiksi (2. lakiehdotus)

Kuten aiemmin on todettu, lain uudistaminen ja selkeyttäminen on kannatettavaa.

11) Lausuntonne muista liitelaeista (lakiehdotukset 3.–41.)

Asianajajaliitolla ei kommentteja.

12) Lausuntonne säätämisyjärjestysperusteluista

Asianajajaliitolalla ei kommentteja.

Toivonen Milla
Suomen Asianajajaliitto